

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΟΥΝΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Του κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρου του Συνδέσμου Έλλήνων Βιομηχάνων

Στην εποχή μας, ο κόσμος έμίκραινε. Ή πρόσδος τών έπικοινωνιων έχει φέρει κοντά τους λαούς, με τó να διακινη γρήγορα τις ιδέες και τὰ προϊόντα. Ή αυστηρή στεγάνωση τών κρατών, που καθιστουνε τόσο έντονες τις έθνικες ιδιομορφίες, σιγά σιγά υποχωρεί και δημιουργεί ένα πνεύμα συνεργασίας που αναπτύσσεται ταυτοχρόνως με τις διεθνείς διαστάσεις που προσλαμβάνει ή επιχειρηματική δραστηριότητα. Τήν εξέλιξη αυτήν, που άρχισε να εκδηλώνεται ήδη από την εποχή τής βιομηχανικής επανάστασέως, την καθιστά σήμερα, δλοένα πιο ραγδαία ή τεχνολογική πρόσδος. Για να διατεθούν τὰ προϊόντα που παράγονται δλοένα άφθονότερα, από δλοένα μεγαλύτερες μονάδες άπαιτείται μία άγορά πολύ ευρύτερη από την έθνική. Τὰ προϊόντα δρασκειλίζοντας τὰ σύνορα, άναζητουν δλοένα και μακρύτερα τόν καταναλωτή, γεγονός που διεθνοποιεί τις άγορές και έπιτείνει τόν συναγωνισμό.

Για να ανταποκριθούν στην διπλή προσπάθεια να παράγουν προϊόντα σε χαμηλό κόστος και να τὰ διαθέτουν σε μιάν άγοράν που μέρα με τή μέρα άποκτá νέες διαστάσεις, οι επιχειρήσεις δέν μπορούν πιά να είναι ώργανωμένες με έμπειρικό τρόπο και ούτε να βασίζου την άνάπτυξη τής δράσεώς των στις παρορμήσεις του παλιού αυτοδημιούργητου επιχειρηματίχ. Οι επιχειρήσεις έχουν εξέλιχθή τώρα σε άληθινά στρατηγετα, που καταστρώνουν έπιτελικά σχέδια επάνω σε οικονομικούς χάρτες, άναμετρούν, προτου άποδουθούν σ' ένα άγώνα για την έπιβολή τους, τó δυναμικό του παραγωγικού των έξοπλισμού, μελετουν τις δυνατότητες έπιτυχίας τών προϊόντων τους και έπεξεργάζονται με προσοχή την έμπορική στρατηγική τους.

Για την έπίτευξη τών στόχων τους, πρέπει να είναι επανδρωμένες με μορφωμένους έπιτελείς, με έπιστημονικώς καταρτισμένα στελέχη, να έχουν ώργανωμένα

Σημ. Όμιλία γενομένη την 13ην Οκτωβρίου 1969 εις την έν Αθήναις αίθουσαν τελετων τής Χ.Α.Ν., κατά την έναρξιν τών εργασιών τής συναντήσεως Έλλήνων και Αμερικανών άνωτάτων στελεχών επιχειρήσεων, με θέμα «Ο ανθρώπινος παράγων εις την διοίκησιν επιχειρήσεων».

γραφεῖα μελετῶν τῆς ἀγορᾶς, καὶ ἐργαστήρια ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, πού προορισμός τους εἶναι νὰ ἀναζητοῦν νέα δπλα, πού εἶναι στὴν περίπτωσιν αὐτὴ τὰ προϊόντα. Ἡ ἐπιβίωσή τους ἐξαρτᾶται σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὴν κατάλληλη στελέχωσή τους. Αὐτὴ ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐπιχειρήσεως προσδιορίζει ἀκριβῶς καὶ τὴν σπουδαιότητα πού ἔχει ἀποκτήσει γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ καὶ τὴν παραγωγικὴ καὶ ἐμπορικὴ δραστηριότητα ὁ μάνατζερ.

Ἦταν πολὺ φυσικὸ ἡ ἀνάγκη νὰ ὀργανωθοῦν οἱ ἐπιχειρήσεις σὲ τέτοια ἐπιστημονικὴ βάση νὰ ἐκδηλωθῆ πρῶτα στὴν Ἀμερικὴ, ὅπου ὁ δυναμισμὸς τῆς οἰκονομίας καὶ ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ ἔθνικου εἰσοδήματος ἦταν μεγαλύτερος στὸν δυτικὸ κόσμον. Ἡ μεγιστοποίηση τῶν ἐπιχειρήσεων, τὰ αὐξημένα κεφάλαιά τους, οἱ αὐξημένες εὐθύνες τῶν ἀπαιτοῦσαν μιὰ νέα ὀργανωτικὴ διάρθρωσιν, περίπλοκη καὶ πολυμερῆ, ἀνάλογη μὲ τίς πρόσθετες καὶ τίς παράλληλες δραστηριότητες πού ἀναλάμβαναν. Ἔτσι, διαμορφώθηκε ἕνα σύνολο θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν κανόνων πού προσδιορίζει τὴν λειτουργία τους καὶ πού ἀποτελεῖ σήμερον τὴν ἐπιστῆμιν τῆς διοικήσεως ἐπιχειρήσεων.

Στὴ διαμόρφωσιν τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς συνετέλεσε καὶ ἕνας ἄλλος παράγοντας πού πρέπει νὰ ἀποδοθῆ στὸν ἔθνικὸ ἀμερικανικὸ χαρακτήρα. Ἐθνος νέο, δυναμικὸ, μὲ μικρὰ παρελθὸν καὶ μὲ μεγάλο μέλλον, οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν δεσμεύονται ἀπὸ παραδόσεις, καὶ δὲν καθυστεροῦν νὰ προσαρμοσθοῦν στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ μέλλοντος. Ἡ ἱστορία τους γράφτηκε ἀπὸ ἀνθρώπους πού ἀπαρνήθησαν τὴν παλιὰ τους ζωὴ, γιὰ νὰ γίνουν πολῖτες ἑνὸς ἔθνους πού ξεκίνησε νὰ ἀξιοποιήσει μιὰν νεοκατοικημένην ἤπειρον. Τὸ βλέμμα τους εἶναι διαρκῶς στραμμένο πρὸς τὸ μέλλον καὶ ὄχι στὸ παρελθὸν πού ἐπηρεάζει καὶ καθιστᾶ διστακτικὸς τοὺς Εὐρωπαίους ὅταν πρόκειται νὰ καθιερώσουν νέα συστήματα δραστηριοτήτων πού ἀποτελοῦν στὴν οὐσίαν ἀπάρνησιν τῶν θεσμῶν τοῦ παρελθόντος. Ἴσως στὴν ἀνάλυσιν αὐτὴ νὰ βρισκται τὸ μυστικὸ τῆς ἀμερικανικῆς ὑπεροχῆς καὶ στὴν ἐπιχειρησιακὴ ὀργάνωσιν. Καὶ ἴσως αὐτὸ νὰ ἐξηγῆ ἀκόμη τὸ ἰδιαιτέρον κλίμα πού ἐπικρατεῖ στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες καὶ πού εὐνοεῖ τὴν ραγδαία ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιχειρήσεων — ἕνα κλίμα πού βασίζεται στὴν ἀρχὴν ὅτι : σὲ μιὰ συνεχῶς ἀναπτυσσομένη οἰκονομίᾳ, ἡ ἐπιχείρησιν γιὰ νὰ ἐπιβιώσῃ πρέπει καὶ ἐκείνη συνεχῶς νὰ ἀναπτύσσεται καὶ ὅτι πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτὴν τὴν συνεχῆ τῆς ἀνάπτυξιν εἶναι τὸ κέρδος, πού ἀποτελεῖ αὐτονόητον στόχον σὲ μιὰ ἐλεύθερην οἰκονομίᾳ, πού κίνητρο στὴν ἐπιδίωξιν τῆς γενικῆς εὐημερίας, ἔχει τὸ κέρδος.

Ἀλλὰ θὰ ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὸ σημερινὸ θέμα μᾶς μὲ μιὰ τέτοια προέκτασιν πού θὰ μᾶς ὠδήγησεν σὲ κριτικὴν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κλίματος, μέσα στὸ ὅποιο δρᾷ ἡ ἐπιχείρησιν καὶ πού χαρακτηρίζεται ἀκόμη ἀπὸ μιὰ προσπάθειαν ἰσορροπήσεως τῆς ἐλεύθερης οἰκονομίας καὶ τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ.

Μίλησα στὴν ἀρχὴν γιὰ τὸ πόσον γρήγορα κυκλοφοροῦν στὴν ἐποχὴν μᾶς οἱ ἰδέες καὶ τὰ προϊόντα. Πλὴν τίς παλινδρομήσεις τῆς ἀνάμεσα στὸ παρελθὸν καὶ στὸ μέλλον, ἡ πολιτικὴ ἔναντι τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ στὴν Εὐρώπην δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ἀμερικανικὴν γραμμὴν. Ἐμπρὸς στὴν ὀρμητικὴν πρόδοσιν τῆς ἀμερικανικῆς ἐπιχειρηματικότητος, οἱ Εὐρωπαῖοι εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ μελετήσουν τὰ συστήματά τους καὶ νὰ υἱοθετήσουν τίς νέες μεθόδους πού ἀπεδείχθησαν στὴν

Ἄμερικὴ ἀποδοτικές. Ἀλλὰ εἴταν λέμε νὰ υἱοθετήσουν δὲν ἐννοοῦμε νὰ τίς μιμηθοῦν. Τὰ ἀμερικανικὰ συστήματα διοικήσεως ἐπιχειρήσεων πρέπει ἢ Ἐυρώπη νὰ τὰ ἀναπροσαρμόσῃ στὶς δικές της οικονομικὲς παραδόσεις καὶ στὴν κοινωνικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ της πραγματικότητα.

Ἐξ ἄλλου, θὰ εἶναι λάθος νὰ νομίσουμε ὅτι κάθε τι τὸ ἀμερικανικὸ εἶναι σωστό. Τὰ ἀμερικανικὰ ἐπιχειρηματικὰ συστήματα ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι προσαρμοσμένα στὴν ἐκεῖ οικονομικὴ πραγματικότητα ἔχουν καὶ αὐτὰ τὰ τρωτά τους, — ἀπόδειξη ὅτι πολλοὶ θεωρητικοὶ καὶ οικονομολόγοι ζητοῦν τώρα τὴν ἀναθεώρηση καὶ τὴν ἀναπροσαρμογὴ τους.

Ἐνα ἀπὸ τὰ τρωτά αὐτά, ἀποτελεῖ συνάρτηση ἐνὸς γενικωτέρου φαινομένου τῆς σημερινῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ἢ ὅποια περιορίζεται στὴν μαζικὴ δημιουργία νέων προϊόντων, ἢ ὅποια ἐπιτρέπει νὰ συμπίεζεται τὸ κόστος καὶ ἐπομένως νὰ τῆς παρέχῃ οὐσιαστικὰ κέρδη. Τὰ κέρδη αὐτὰ ἐπανεπενδύονται κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος, γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσουν μιὰ γρηγορώτερη διαδικασίαν πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση, δηλαδὴ τὴν πώληση.

Ἀλλὰ ὁ συναγωνισμὸς μὲ στόχο ἀπλῶς τὴν πώληση, δημιουργεῖ μιὰ ἀνισορροπία ἀνάμεσα στὴν προσφορὰ καὶ στὶς πραγματικὲς καταναλωτικὲς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας. Ὁλόκληρη ἡ δομὴ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἡ στελέχυσή τους, στηρίχθηκε ὡς τὰ τώρα στὴν ἐξυπηρετήσῃ αὐτῆς τῆς ἐπιδιώξεως. Τώρα ὅμως ἀρχίζει νὰ γίνεταί αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη μιᾶς ριζικῆς μεταβολῆς, πὺ προσδίδει ἰδιαίτερο κοινωνικὸ ρόλο στοὺς ἡγέτες καὶ τὰ στελέχη τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ παραγωγή προσανατολίζεται πρὸς τὸν καταναλωτὴ γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τίς πραγματικὲς του ἀνάγκες. Κατακρίνοντας τίς ἀμερικανικὲς αὐτοκινητοβιομηχανίες πὺ ἐνδιαφέρονταν ὡς τὰ τώρα νὰ παράγουν μεγάλα αὐτοκίνητα καὶ νὰ πείθουν τὸν ἀγοραστὴ νὰ ἀποκτᾷ μεγάλα αὐτοκίνητα ὁ Theodore Lewitt, ἔγραφε τελευταία στὴν Harvard Business Review, πὺς τὸ λάθος τῶν παραγωγῶν τοῦ Νιτητρόιτ ἦταν ὅτι ποτὲ δὲν ἐρέυνησαν τί θὰ μποροῦσε νὰ ἤθελε ὁ καταναλωτής, π.χ. ἓνα μικρὸ αὐτοκίνητο. Περιορίζονταν νὰ ἐπινοήσουν τρόπους νὰ διαθέσουν αὐτὸ πὺ ἦταν ἀπὸ τὰ πρὶν καθωρισμένο νὰ προσφέρουν: δηλαδὴ τὸ μεγάλο αὐτοκίνητο. Ἔτσι σὲ ἑκατομμύρια Ἀμερικανούς μὲ μέσο εἰσόδημα οἱ αὐτοκινητοβιομηχανίες στεροῦσαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκτήσουν ἓνα αὐτοκίνητο πὺ νὰ ἀνταποκρίνεται στὶς οικονομικὲς τους δυνατότητες. Εἶναι γνωστὸ πὺς ἀπὸ τὸ λάθος αὐτὸ ἐπιωφελήθησαν οἱ εὐρωπαϊκὲς αὐτοκινητοβιομηχανίες. Καὶ τὸ ἴδιο λάθος ἐπανελήφθη μὲ τίς τηλεοράσεις, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιωφεληθοῦν οἱ ἠλεκτρονικὲς ἰαπωνικὲς βιομηχανίες κατακλύζοντας τὴν ἀγορὰ μὲ μικρὲς φορητὲς τηλεοράσεις. Μὲ τὸν τρόπον, ὅμως, αὐτὸν δόθηκε σὲ ἑκατομμύρια Ἀμερικανούς ἢ δυνατότητα νὰ ἀποκτήσουν κάτι πὺ δὲν προσέφερε ἢ ἐπιτόπια βιομηχανία: τὴ μικρὴ, σὲ χαμηλὸ κόστος τηλεόραση.

Τέτοια φαινόμενα ἀνισορροπίας ἀνάμεσα στὴν παραγωγή καὶ στὶς πραγματικὲς ἀνάγκες τῆς καταναλώσεως εἶναι ἐκεῖνα πὺ δημιούργησαν τὴν ἀνάγκη νὰ συντελεσθοῦν θεμελιεῖς μεταβολὲς στὸν καθορισμὸν τῶν στόχων, τὴν στρατηγικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὴν νοοτροπία τῶν ἡγετικῶν στελεχῶν τους.

Γιὰ τὴν κοινωνία σήμερα ἀλλάζει μορφή. Ἀπὸ κοινωνία τῆς ἀνάγκης με-

ταβάλλεται σὲ κοινωνία τῆς ἀφθονίας. Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ συμβαδίζει μὲ τὴ μεταβολὴ τοῦ ρόλου τῆς βιομηχανίας, πού τὴν πρώτη τῆς φάση τὴν χαρακτηρίζει ἡ ὀλιγαρχικὴ παραγωγὴ: Τὰ ἀγαθὰ πού παρήγε τότε, προορίζονταν κατὰ ἕνα ἄμεγάλο μέρος γιὰ μιὰ μειοψηφία εὐπόρων. Σήμερα, ἀφοῦ ἡ βιομηχανία ἐπετέλεσε τὸν ἀρχικὸ προορισμὸ τῆς νὰ ἐφωδιάζη τοὺς λίγους μὲ τὰ ἀναλογικῶς λίγα προϊόντα πού παρήγε, ἔχει στόχο τῆς νὰ παράγῃ γιὰ τοὺς πολλοὺς. Σ' αὐτὸν τὸν νέο τῆς ρόλο, τὴν βοηθεῖ ἡ ἀνοδος τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, πού συμβαδίζει μὲ τὴν ἀνοδο τῆς παραγωγικῆς τῆς δυναμικότητος.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονοῦμε ὅτι οἱ ἐπιτεῦξεις τῆς βιομηχανίας καὶ ἡ πρόοδος τῆς δὲν συντελέστηκαν μόνες τους. Στήριγμά τους εἶχαν τὴν ἀνάπτυξη τῆς παιδείας, πού εἶναι προσδιοριστικὸς παράγοντας τῆς ἀναπτύξεως.

Ἡ παιδεία παρέχει σὲ μιὰ κοινωνία τὴν δυνατότητα νὰ ἐκδημοκρατοποιήσῃ τὴν ἀξιοποίηση τῶν ἀνθρωπίνων ἱκανοτήτων. Μὲ τὴν παιδεία ἡ παραγωγὴ μπορεῖ νὰ ἀντλή ἀπὸ μιὰ πῶ πλοῦσια, θὰ ἔλεγα ἀπὸ μιὰν ἀνεξάντλητη πηγὴ ταλέντων τὰ μορφωμένα στελέχη πού θὰ τὴν ἐπανδρώσουν καὶ θὰ τὴν ἀναπτύξουν μὲ τίς πρωτοβουλίες τους. Ἡ ἐξάπλωση τῆς παιδείας βοηθεῖ τὴν βιομηχανία νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν δευτέρη φάση τοῦ παραγωγικοῦ τῆς ρόλου: Τὴν δημιουργία καὶ τὴν προσφορὰ σὲ χαμηλὸ κόστος, προϊόντων καὶ ἀγαθῶν πού ἐκτείνονται πολὺ πέραν ἀπὸ τίς βασικὰς βιοτικὰς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πού τείνουν νὰ καταστήσουν καλύτερο, ἀνετώτερο, πῶ πολιτισμένο τὸν καθημερινὸ βίω σὲ μιὰ νέα κοινωνία τῆς ἀφθονίας.

Αὐτὴ ἡ νέα κοινωνία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς τὴν παιδεία. Γιατί, ὅπως ἤδη ἐτόνισα, ἡ παιδεία συντελεῖ στὸ νὰ ἐντάσῃ στὴν παραγωγὴ ὅλες τίς πνευματικὰς ἱκανότητες μιᾶς χώρας, ἐνῶ ταυτόχρονα εἶναι δημιουργὸς ἀπαιτήσεων γιὰ μιὰ καλύτερη διαβίωση, τὴν ὁποία ἔρχεται νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἡ αὐξανομένη παραγωγὴ πού ἱκανοποιεῖ τίς ἐκπολιτιστικὰς ἀνάγκες τοῦ ἀτόμου. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι οἱ χώρες ὅπου καθιερώθηκε πρώτη ἡ ὑποχρεωτικὴ στοιχειώδης ἐκπαίδευση, προχώρησαν γρηγορώτερα στὸ δρόμο τῆς πρόοδου. Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη, ἡ Ἀμερικὴ, ἡ Ἰαπωνία μᾶς δίνουν μὲ τίς σημερινὰς ἐπιτεῦξεις τους αὐτὴν τὴν ἀπόδειξη. Βέβαια, χρειάσθηκε ἕνας περίπου αἰώνας γιὰ νὰ φανοῦν τὰ ἐκπολιτιστικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἀλλὰ σὲ ὅλες τίς περιπτώσεις, ἡ παιδεία εἶναι ἐκείνη πού προσδιώρισε τὸ ρυθμὸ τῆς πρόοδου καὶ τὸν διαφορισμὸ τῆς ἐκπολιτιστικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐθνῶν.

Σήμερα, ὁ ρυθμὸς αὐτὸς μπορεῖ νὰ ἐνταθῇ καὶ νὰ συμβαδίσει μὲ τὸν γοργὸ ρυθμὸ τῆς οἰκονομικῆς πρόοδου, πού μὲ τὴν ἀνοδο τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, ἔχει διαμορφώσει μιὰ καταναλωτικὴ κοινωνία στὴν ὁποία μετέχουν οἱ πολλοί. Σὲ μιὰ τέτοια κοινωνία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ σωστὸς καὶ δίκαιος καταμερισμὸς τῶν ἀγαθῶν, ἀν δὲν καταμερισθῇ δίκαια σὲ ὅλες τίς τάξεις τοῦ πληθυσμοῦ ἡ παιδεία, πού ἀποτελεῖ τὸ πρῶτιστο ἀγαθὸ καὶ τὴν προϋπόθεση γιὰ τὴν ἀπόλαυση τῶν ὀλικῶν ἀγαθῶν πού ἱκανοποιοῦν τίς πέραν ἀπὸ τίς βασικὰς βιοτικὰς ἀνάγκες ἐκπολιτιστικὰς ἐπιθυμίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ σημερινὴ κρίση τῆς Εὐρώπης, πού ἐπεκτείνεται σὲ ὅλες τίς δυτικὰς χώρες, ἔχει γενεσιουργὸ αἰτιό τῆς αὐτὴν τὴν ἀνισοσκέλεια στὸν καταμερισμὸ τῆς

παιδείας και τῶν ἀγαθῶν. Γιὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ ἡ Δύση τὴν κοινωνικὴ εἰρήνην καὶ τὴν εὐημερίαν, πρέπει ἀκριβῶς νὰ ἰσορροπήσῃ τὴν προσφορὰ τοῦ οἰκονομικῶς χρησίμου, μὲ τὸ ἐκπολιτιστικῶς χρήσιμο. Καὶ ἐλπίζουμε πῶς τὸ σύγχρονον αὐτὸ αἴτημα γιὰ τὸ ὁποῖο μάχεται ἡ νεολαία θὰ δικαιωθῇ. Σ' αὐτὸ μπορεῖ νὰ συντελέσῃ ἀποφασιστικὰ ἡ σύγχρονη ἐπιχείρησις, ἡ ὁποία σήμερον ἐκφράζει καὶ ὀλοποιεῖ τὴν πρόδοσιν καὶ κατατείνει πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν.

Τὰ σημερινὰ φαινόμενα ἀνισορροπίας ἀνάμεσα στὴν παραγωγὴ καὶ τὴν κατανομὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ τὶς ἀπαιτητικὰς ἀνάγκας τοῦ καταναλωτῆ σὲ μιὰ κοινωνίαν τῆς ἀφθονίας ποῦ διαμορφώνεται, προσδιορίζουν ἀκριβῶς καὶ τὴν σκοπιμότητα καὶ συντελεσθῶν βαθεῖες μεταβολὲς στοὺς στόχους καὶ στὴν στρατηγικὴ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὴν νοσοτροπία τῶν ἡγετικῶν στελεχῶν τους.

Ὁλόκληρον τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα στὸν ἐπιχειρησιακὸ τομέαν πρέπει νὰ προσανατολισθῇ πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν: Νὰ ἀποκτήσουν οἱ μάνατζερς συνείδησιν τοῦ κοινωνικοῦ ρόλου ποῦ ἡ πρόδοσις τῆς οἰκονομίας προσδίδει στὶς ἐπιχειρήσεις. Γιατὶ σήμερον στόχοι τῆς βιομηχανίας δὲν μπορεῖ πιά νὰ εἶναι νὰ φορτώσῃ τὴν πελατεία ἕνα τεράστιον ὄγκον προϊόντων καὶ ὑπηρεσιῶν ποῦ παράγονται καὶ προσφέρουν μαζικὰ γιὰ νὰ εἶναι χαμηλὴ ἡ τιμὴ τους.

Ἡ ἐπιχείρησις δὲν μπορεῖ σήμερον νὰ δρᾷ μὲ κριτήριον τὴν ἀνάγκην νὰ διαθέτῃ τὰ προϊόντα τῆς. Ἡ παραγωγὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη στόχον τὶς ἀνάγκας τοῦ πωλητῆ—ἀλλὰ τοῦ ἀγοραστῆ.

Ὁλόκληρη ἡ δράσις τῆς ἐπιχειρήσεως πρέπει νὰ ξεκινᾷ μὲ στόχον τὴν ἔρευνα γιὰ τὸ πῶς μπορεῖ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νὰ ἐπωφεληθῇ σύμμετρα, καὶ μὲ τὴν συνεχῆ ἐναρμόνισιν τῶν εἰσοδηματικῶν τοῦ δυνατοτήτων ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ποῦ μπορεῖ νὰ θέσῃ στὴ διάθεσίν του μιὰ θριαμβεύουσα τεχνολογία. Μόνον μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ ἀποκατασταθῇ μιὰ ἰσορροπία στὴν κατανομὴ τῆς εὐημερίας, ὥστε ὅλοι νὰ μποροῦν νὰ ἔχουν τὸ μερίδιον ποῦ τοὺς ἀνήκει. Στὴν προσπάθειαν αὐτὴν νὰ ἀναδιοργανωθῇ ἡ ἐπιχείρησις μὲ βάση τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ καταναλωτῆ, ὁ κοινωνικὸς ρόλος τῶν στελεχῶν τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι ἀποφασιστικὸς. Καὶ θὰ εἶναι ἀκόμα πῶς ἀποτελεσματικὸς, ἂν οἱ ἡγέτες καὶ τὰ στελέχη συνειδητοποιήσουν τὴν ὑπερεθνικὴν του προέκτασιν, ὥστε νὰ ἐναρμονίσουν τὶς τάσεις τους μὲ βλέψεις παγκόσμιες.

Οἱ μάνατζερς πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους ὅτι μόνον ἡ ἀξιοκρατία μπορεῖ νὰ τοὺς διατηρήσῃ στὴ θέσιν τους, μόνον ἡ ἐνσυνείδητη ἐπιτέλεσις τοῦ κοινωνικοῦ τῶν ρόλου θὰ τοὺς καταστήσῃ ἀξιους ἡγέτες ὀργανισμῶν ποῦ συντελοῦν μὲ τὴν δράσιν τους στὴν γενικὴ πρόδοσιν. Τὸ ἱστορικὸ παράδειγμα τῶν μανδαρινῶν, ποῦ στάθηκαν ἀνάξιοι νὰ διευθύνουν τὶς τύχας τῆς χώρας τους, ἐπειδὴ ἀρνήθησαν νὰ προσαρμοσθῶν στὶς ἐπιταγὰς τοῦ καιροῦ των καὶ ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ τοὺς ὀργανωμένους σαμουράϊ, ἀποτελεῖ πολυσήμαντον διδάγμα. Οἱ σημερινοὶ μάνατζερς πρέπει νὰ προπορευθῶν, καὶ νὰ συλλάβουν πρὶν ἀπὸ ὅλους τὰ νέα κοινωνικὰ μηνύματα. Τὰ ἡγετικὰ στελέχη τῶν ἐπιχειρήσεων πρέπει νὰ προλάβουν τοὺς σαμουράϊ—κάτι περισσότερο: νὰ γίνουν οἱ σαμουράϊ τῆς ἐποχῆς μας.